

کتابدار بالینی

نویسنده: نازنین مومن زاده

دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد همدان و کتابدار کتابخانه عمومی کوثر بناب

Momenzadeh1387@gmail.com

چکیده

این مقاله درصدد ارائه تصویری روشن از کتابدار بالینی^۱ و تبیین اهداف و مهارت‌های لازم در اجرای پزشکی مبتنی بر شواهد^۲ است.

کلیدواژه‌ها

کتابدار بالینی، پزشکی مبتنی بر شواهد

مقدمه

دلیل حضور کتابدار در اجرای پزشکی مبتنی بر شواهد، ارتقای سطح درمان بیماران از طریق ارائه اطلاعات است. برای مثال، هدف خدمات کتابداری موجود در بیمارستان مک مستر^۳ را فراهم آوری اطلاعات برای بیماران، خانواده‌های آنها و نیز پزشکان و متخصصان بهداشتی بیان نموده‌اند (خدمات کتابداری بالینی^۴، ۲۰۰۲). منظور اصلی از کتابدار بالینی فراهم آوری اطلاعات با کیفیت مربوط به بیمار از طریق حضور مستقیم در بخش‌های بیمارستانی و در جهت بهبود سطح تصمیمات پزشکی و بالینی است (وینسترا^۵، ۱۹۹۳). همچنین دومین کنفرانس، کتابدار بالینی را در سال ۲۰۰۲، کتابدار بالینی را "فراهم کننده شواهد تحقیقاتی برای مواردی خاص کلینیکی مورد نیاز" دانسته است (خدمات کتابداری بالینی، ۲۰۰۲). با توجه به حوزه کار بخش مرجع می‌توان گفت کتابداری بالینی بخشی از خدمات مرجع است کهزاد خدمات سنتی متمایز است. تفاوت عمده کتابداری بالینی با خدمات مرجع سنتی را دو بخش می‌توان خلاصه کرد: کتابدار منابع اطلاعاتی پزشکان را به بخش‌های بیمارستانی منتقل می‌نماید و به خدمات کتابخانه‌ای پویایی می‌بخشد. و اغلب منابع اطلاعاتی را قبل از آنکه پزشک بخواهد در اختیار او قرار می‌دهد (لادهانی^۶، ۱۹۹۷). کتابداران کتابخانه را به محل کار استفاده کننده اعم از بخش‌های بیمارستانی، کلینیک‌ها و مراکز آموزش پزشکی می‌برند. از سوی دیگر، آنها معمولاً سوالات استفاده کننده را پیش بینی کرده، و قبل از اینکه استفاده کننده بخواهد، اطلاعات را در اختیارشان قرار می‌دهد چون به صورت حضوری همیشه در کنار او بوده، و به راحتی به نیازهای اطلاعاتی او آگاهی می‌یابد. به این ترتیب، برای متخصصان بهداشتی نیز درخواست اطلاعات در خصوص مشکلات خاص تشخیصی و درمانی آسان تر است. در اغلب موارد کتابداران به راحتی با گوش دادن به بحث‌های بین پزشکان و متخصصان بهداشتی به نیاز اطلاعاتی آنها پی برده و منابع تازه‌ای را که در این زمینه مطرح است، بدست می‌آورند (کمپل^۷، ۱۹۸۵).

هدف کتابدار بالینی از دیدگاه‌های مختلف

دانشگاه میزوری کانزاس^۸ هدف کتابداری بالینی را فراهم آوری منابع آموزشی برای کمک به دانشجویان رشته‌های پزشکی فعال در بخش‌های بیمارستانی و فراهم آوری اطلاعات برای گروه پزشکی جهت ارتقای سطح مراقبتی بیماران می‌داند (خدمات کتابداری بالینی، ۲۰۰۲). وینینگ و بیورلی دو هدف اصلی خدمات کتابداری بالینی را بهبود سطح مراقبتی بیماران و کمک به پزشکان در استفاده از متون پزشکی در عمل دانسته‌اند. از اهداف کاربردی کتابداری بالینی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. فراهم آوری سریع اطلاعات مرتبط با نیاز کادر پزشکی بیمارستان برای درمان بیماران
  ۲. تأثیرگذاری در رفتار اطلاع‌یابی کادر پزشکی و بهبود آن
  ۳. ایجاد نقشی برای کتابداران پزشکی به عنوان عضوی از گروه درمانی بیمارستان (گرین^۹، ۱۹۷۸)
- همچنین، بیمارستان لستر هدف از ارائه اجرای پروژه خود را بر این اساس شرح می‌دهد:
۱. تسریع دستیابی پزشکان به شواهد مربوط به بیماران
  ۲. اطمینان از اینکه سوالات ایجاد شده در ذهن پزشکان براساس شواهد معتبر پاسخ داده می‌شود
  ۳. کاهش آلودگی اطلاعات از طریق فراهم آوری اطلاعات مرتبط
  ۴. پوشش موارد مشابه از بیماری خاص در آینده با تهیه راهنماهای جدید (خدمات کتابداری بالینی، ۲۰۰۲)

حوزه کار و فعالیت‌های کتابداری بالینی

سالها روند کار کتابداران این گونه بود که استفاده کننده با مراجعه به کتابخانه‌ها نیاز اطلاعاتی خود را بیان می‌نمود. امروزه با استفاده از فناوری‌های پیشرفته خدمات کتابخانه‌ای، دسترسی دائمی به اطلاعات ممکن شده است. ایجاد کتابخانه‌های دیجیتالی^{۱۰}، خدمات اشاعه اطلاعات گزینشی و مرجع الکترونیکی، مثال‌های رایج در خدمات

کتابخانه ای این قرن هستند. شاید بتوان گفت خدمات کتابداری بالینی به شکل نظری یکی از خدماتی است که استفاده کننده آن با حداقل تلاش، به اطلاعات روزآمد^{۱۱} مورد استفاده در کتابخانه های بیمارستانی دست یابند. کتابدار با هماهنگی با بخشهای بیمارستانی، دو یا سه نوبت در هفته با حضور در بخشهای بیمارستانی، سوالات گروه پزشکی را دریافت می نماید (وینینگ و بیوری، ۲۰۰۲). علاوه بر این با حضور در جلسات گروه پزشکی به عنوان عضوی از گروه و یا به شکل مستمع آزاد، اطلاعات مورد نیاز متخصصان بهداشتی را جمع آوری می نماید. پس از جستجو و بررسی منابع، از طریق تلفن، فاکس، ایمیل و جلسات بعدی حضور در بخش، به صورت مستقیم و یا با پیوست نمودن منابع بر روی پرونده بیمار، منابع اطلاعاتی را در اختیار کادر پزشکی قرار می دهد. کتابدار نتایج کار خود را با استفاده از فرمهای نظرسنجی و یا مصاحبه مستقیم با پزشکان - جهت ارزیابی میزان رضایت پزشکان از منابع و این که این منابع تا چه حد نیاز اطلاعاتی آنها را پاسخگو بوده است- ارزیابی می کند.

مهارت های مورد نیاز برای کتابداران

با توجه به موارد ذکر شده، حوزه فعالیت کتابداران به طور کلی شامل موارد زیر است:

۱. دریافت سوالات متخصصان بهداشتی و بیماران به طور مستقیم با مراجعه به بخشهای بیمارستانی
  ۲. جستجو، ارزیابی و چکیده نویسی منابع مرتبط با سوالات
  ۳. کمک به بیماران در آشنایی بیشتر با بیماری، روند درمانی و مراقبت های لازم برای تسریع در درمان از طریق ارائه مدارک معتبر مرتبط با بیماری
  ۴. اشاعه گزینشی اطلاعاتی از قبیل: راهنماها، تهیه استانداردهای جدید درمانی و مراقبتی، اطلاعات جدید در خصوص بخش بیمارستانی مربوط و تلاش برای ارتقای سطح اطلاعات متخصصان بهداشتی، با وجود اینکه اشاعه گزینشی اطلاعات امروزه به صورت های مکانیزه و دستی ارائه می شود، اما با توجه به ارتباط زیاد و ملموس تر کتابداران بالینی به نظری رسد این خدمات از این راه تاثیر بیشتری داشته باشد (بینگهام^{۱۲}، ۲۰۰۳).
  ۵. تهیه راهنماها و استانداردهای جدید مربوط به مراقبتهای پزشکی از طریق جمع آوری، سازماندهی مجموعه اطلاعات ارائه شده برای بیماران خاص در جهت استفاده آنها برای موارد بعدی که بیشتر طرحهای کتابداری بالینی از سوی پزشکان پیشنهاد شده است (خدمات کتابداری بالینی، ۲۰۰۲).
- پیرو بررسی فعالیت های کتابداران، این سؤال مطرح است که برای ارائه این خدمات، کتابداران باید چه مهارتهایی را داشته باشند. از این رو، هشت مهارت زیر برای شایان این حرفه لازم به نظر می رسد:

۱. آشنایی با مفاهیم پایه و کاربردی علم پزشکی
۲. آشنایی با پایگاههای اطلاعاتی حوزه پزشکی
۳. آشنایی با فناوری اطلاعات و ارتباطات
۴. مهارت در جستجو و بازیابی اطلاعات و روشهای آن
۵. توانایی ارزیابی علمی اطلاعات بازیابی شده
۶. آشنایی با اصول سازمان دهی اطلاعات و چکیده نویسی و نمایه سازی
۷. آشنایی با اصول تدریس و آموزش
۸. توانایی ایجاد ارتباط با دیگران (خدمات کتابداری بالینی، ۲۰۰۲)

نتیجه گیری

کتابدار بالینی در خدمت جامعه پزشکی بوده است تا جدیدترین و مناسب ترین شواهد موجود را بر اساس استراتژی جستجوی دقیق در اختیار آنها قرار دهد و آنان نیز با تلفیق بهترین شواهد موجود - بنابه تعریف ساکت (پدیرزشکی مبتنی بر شواهد) از این میثت تصمیم نهایی را برای درمان بیمار بگیرند. به امید روزی که کتابداران پزشکی همراه طیب بر بالین بیمار گام نهند.

منابع

Bingham,h.2003.evaluation of the clinical support librarian current awareness services library services manager ,Portsmouth hospitals NHS Trust.retrieved,2006,from <http://www.portshosp.org.uk/library/aboutlibrary.asp>

Clinical librarian service 2002.university hospitals of Leicester .Retrieved ,2006,from <http://www.le.ac.uk/li/lgh/library /clinlib.htm>

Cimpl,k.1985.clinical medical librarianship:a review of the literature .Bull Mde .Libr.Assoc.73(1),21-8.retrieved ,2006,from <http://www.pubmedcentral.nih.gov/picrender.fcgi=227537&blobtype=pdf>

Green ,B.,et al.1978.evaluation of a clinical medical librarian program at the yale medical library .Bull Med libr Assoc.66(3),319-26.retrieved , 2006,from <http://www.pubmed central.nih.gov/picrender.fcgi?artid =199490&blobtype=pdf>

Ladhani s.1997,the need for Evidence –Based management of skin disease ,I nt J Dermatol ,36:17-22

Veenstra,r.j.,&gluck E.H.1993.a clinical librarian program in the intensive care unite.crit care Med ,20(7),1038-42. retrieved ,2006 ,from http://www.ncbi.nlm.nih.gov/entrez/query.fcgi?cmd=retrieve &db=Pub Med &list_uids =1617974&dopt =abstract

Winning ,m .a. & Beverley ,a.2003.clinical librarianship : a systematic review of the literature .health libraries review ,20,10.retrieved 2006 from <http://www.blackwell-synergy .com/doi/full/10.1046/j.1365-2532.20.s1.2.x?cookieSet=1>

-
- ¹ clinical librarian
  - ² Evidence Based Medicine
  - ³ Makmaster hospital
  - ⁴ Clinical librarian service
  - ⁵ Veenstra
  - ⁶ Ladhan
  - ⁷ Cimpl
  - ⁸ Miseoty university
  - ⁹ Green
  - ¹⁰ Digital library
  - ¹¹ Up to date
  - ¹² Bingham